

УДК 378.091.011-051:613

Книш Світлана Іванівна

ORCID 0000-0001-9109-4150

ResearcherID D-9195-2019

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медико-біологічних і валеологічних основ здоров'язбережувальної освіти та фізичного виховання, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (Київ, Україна) E-mail: knyshsibdr@gmail.com

Пшенична Наталя Сергіївна

ORCID ID 0000-0002-0351-4950

ResearcherID E-1230-2019

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри біології, здоров'я людини та фізичної реабілітації факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини, Бердянський державний педагогічний університет (Бердянськ, Україна) E-mail: natali122436@gmail.com

Томіч Лілія Миколаївна

Кандидат медичних наук, доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я, Київський національний університет технологій та дизайну (Київ, Україна) E-mail: liliya_tomich@ukr.net

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я В КОНТЕКСТІ ВИМОГ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Нова українська школа (НУШ) – це ключова реформа Міністерства освіти і науки. Головна мета – створити школу, в якій буде присмнено навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті. НУШ – це школа, до якої присмнено ходити учням. Тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не бояться висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Ключова зміна для учнів стосується підходів до навчання та змісту освіти, адже мета НУШ – виховати інноватора та громадянина, який вмис ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини

Мета статті: висвітлення методичних аспектів підготовки майбутніх учителів основ здоров'я в контексті вимог Нової української школи.

Методи дослідження: описовий, метод теоретичного аналізу.

Наукова новизна полягає у аналізі та систематизації сучасних педагогічних технологій підготовки майбутніх вчителів основ здоров'я в контексті вимог НУШ.

Висновки. У статті висвітлені ключові вимоги Нової української школи, які наголошують на необхідності змінити підходи до викладання предметів, перейти від теоретичного вивчення матеріалу до практичного використання отриманих знань і умінь. Розкрито аспекти методичної підготовки майбутніх вчителів основ здоров'я в контексті вимог НУШ. Методика навчання є головною складовою професійної підготовки вчителя-предметника, а ефективність засвоєння методики викладання основ здоров'я залежить від педагогічних технологій, які використовуються при організації навчального процесу.

Ключові слова: вчитель основ здоров'я, НУШ, компетентності, методи навчання.

Нова українська школа (НУШ) – це ключова реформа Міністерства освіти і науки. Метою є створення освітнього середовища, в якому буде приємно навчатись і яке даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті.

Ключова зміна для учнів стосується підходів до навчання та змісту освіти. Адже мета НУШ – виховати інноватора та громадянина, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримуватись прав людини [5].

У контексті вимог НУШ кожен вчитель основ здоров'я повинен змінити підходи до викладання свого предмета, перейти від теорії до практики, від простого викладання матеріалу до компетентнісного та діяльнісного підходу. Тому питання висвітлення методичних аспектів підготовки майбутніх вчителів основ здоров'я до роботи з дітьми в контексті вимог Нової української школи є актуальним на даний час [1].

Вибір методів навчання покладений на викладача, який має враховувати велике число факторів: зміст навчання, реалізацію дидактичних принципів навчання, контингент здобувачів освіти, рівень початкової підготовки учнів, готовність до спільної з викладачем діяльності з добору методів навчання, здатність того чи іншого методу розвивати творчі здібності, реалізувати навчальну, розвивальну та виховну функції тощо. У методи навчання знаходять відображення цілі, зміст, принципи, форми та об'єктивні закономірності навчання [7, 120].

Різні аспекти формування та розвитку професійних компетентностей майбутніх учителів основ здоров'я в Україні висвітлено в публікаціях С. Страшко, С. Новописьменного, Д. Строїлової, Т. Бондаренко, Т. Буяло, Л. Міронець, Н. Міщук, І. Мороза, А. Степанюк. Так, у навчально-методичному посібнику Наволокової Н. П. у зручній формі представлені характеристика різноманітних педагогічних технологій, рекомендації щодо їх практичного використання, сучасні підходи до проектування уроку, глосарій та ін.

Мета дослідження: висвітлення методичних аспектів підготовки майбутніх учителів основ здоров'я в контексті вимог Нової української школи.

Методологія підготовки майбутніх вчителів основ здоров'я в контексті вимог НУШ.

Методи дослідження: описовий, метод теоретичного аналізу.

Наукова новизна полягає у аналізі та систематизації сучасних педагогічних технологій підготовки майбутніх вчителів основ здоров'я до роботи з дітьми в контексті вимог НУШ.

Відповідно до концепції Нової української школи, особлива увага має приділятися питанням дитиноцентризму: слід врахувати інтереси, здібності та особливості кожного здобувача освіти, організувати активну діяльність школярів, забезпечувати права і свободи дітей. Упровадження особистісно-орієнтованого навчання дає змогу реалізувати основні положення НУШ.

Пріоритетного значення в розбудові Нової української школи набуває формування в учнів системи загальнолюдських цінностей – морально-етичних (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей) та соціально-політичних (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність). У центрі освіти має перебувати виховання в учнів відповідальності за себе, за добробут країни.

Отже, освітнє середовище створюється для заохочення самовизначення дітей та розвитку їх спроможностей, оскільки відомо, що люди, які контролюють те, що відбувається з ними, краще адаптовані до життя [7].

Концепція Нової української школи передбачає побудову освітнього процесу таким чином, щоб вчитися дітям стало цікаво та комфортно, перехід від заучування навчального матеріалу до розвитку творчого та креативного мислення.

У зв'язку з цим має змінюватися і взаємодія в системі «вчитель-учень». Викладач повинен змінити принципи своєї діяльності та вчити дітей застосовувати свої знання на практиці, у повсякденному житті.

Можна стверджувати, що вчитель для здобувачів освіти повинен бути наставником, постійно вчитися, дотримуватись принципів дитиноцентризму, впроваджувати та реалізовувати технології особистісно-орієнтованого навчання.

За вимогами Нової української школи в процесі навчання у дітей повинні формуватися та розвиватися ключові компетентності (природничі, мовні, підприємницькі, суспільні, цифрові та ін.). Саме від вчителя залежить ефективність організації навчального процесу, яка, в свою чергу, залежить від правильного вибору ефективних технологій навчання.

Зауважимо, що обрана вчителем освітня технологія повинна реалізувати усі концептуальні засади Нової української школи – дитиноцентризм, педагогічну свободу вчителя, створення принципово нового освітнього простору, в якому діти набувають ключових компетентностей. Технологією, за допомогою якої можна реалізувати усі перераховані навчальні цілі, є особистісно-орієнтоване навчання, що направлене на розвиток дитини, враховує її індивідуальні особливості, інтереси та здібності [5].

Методична підготовка майбутніх вчителів основ здоров'я включає в себе формування сукупності загальних та педагогічних компетентностей, які забезпечують становлення здобувача вищої освіти як справжнього професіонала [8].

Методика навчання стає головною складовою професійної підготовки вчителя-предметника, а ефективність засвоєння методики викладання основ здоров'я залежить від педагогічних технологій, які використовуються при організації освітнього процесу.

У зв'язку з цим доцільним є аналіз сучасних методів роботи зі здобувачами освіти, які направлені на реалізацію особистісно-орієнтованих технологій.

З позиції компетентнісного підходу, рівень освіченості здобувача освіти визначається його здатністю вирішувати проблемні задачі на основі наявних знань та умінь. Даний метод організації навчальної діяльності базується на здатності використовувати отримані знання у своїй практичній діяльності. Результатом реалізації методу є формування ключових компетентностей.

Впровадження компетентнісного підходу в освітній процес дозволяє вирішити низку задач:

- співставити навчальні цілі вчителя та учня;
- сформувати модель конкурентно-спроможного випускника навчального закладу;
- підвищити рівень мотивації дитини за рахунок усвідомлення отримання користі від навчання;
- створити комфортні умови взаємодії вчителя та учня, підвищуючи самостійність та відповідальність дитини;
- забезпечити єдність навчального та виховного процесів [5].

Компетентнісними формами роботи вчителя з учнями на уроках основ здоров'я є використання життєвого досвіду учасників освітнього процесу, всебічне обговорення проблемних ситуацій, ведення дискусій, рольові та ділові ігри, проектна діяльність, проведення практичних робіт.

Проблемне навчання на уроках основ здоров'я допомагає формувати в учнів базу теоретичних та практичних знань, розвивати творче мислення, навички самостійної роботи, розвивати здібності до самоосвіти, організувати дослідницьку діяльність учнів [3].

Специфіка організації рольових ігор на уроках основ здоров'я характеризується цілеспрямованими діями здобувачів освіти в змодульованих життєвих ситуаціях, які мають свій сюжет та конкретні ролі виконавців.

Формами проведення рольових ігор можуть бути віртуальні екскурсії, дискусії, які базуються на розподілені ролей її учасників, уроки-суди та ін.

Практична робота – це вид роботи, який базується на використанні практичних методів навчання для закріплення, поглиблення та розвитку теоретичних знань в комплексі з формуванням необхідних для цього вмінь.

Проведення практичних робіт на уроках основ здоров'я передбачає використання учнями теоретичних знань в практичній діяльності, проведення простих експериментів, формування навичок проведення спостереження за статичними та динамічними об'єктами, проведення опису спостережень, їх використання в подальшому.

За дидактичною метою практичні роботи бувають дослідницькими та демонстративними. Дослідницькі роботи дозволяють організувати логічний ланцюжок проведення наукового дослідження. Учні під час таких робіт спостерігають, аналізують факти, висувають гіпотези, перевіряють їх та формулюють висновки. За допомогою практичних робіт активізується самостійна навчальна діяльність учнів, розвивати мислення та стимулювати пізнавальний інтерес [2, 82-95].

Метод проектів – це освітня система, в якій знання та вміння учні набувають в процесі планування та виконання практичних завдань – проектів.

«Проект» у перекладі з латинської мови означає «кинутий вперед». По суті це план на майбутнє, за яким буде будуватися робота, дослідження. Проект на уроках основ здоров'я може бути реалізованим та вважатися результативним тоді, коли він має чітко визначену мету, практичне значення отриманих результатів, відбувається індивідуальна або групова робота учнів, відповідає чіткій структурі проектів.

Таким чином, можна стверджувати, що використання компетентнісного підходу на уроках основ здоров'я стимулює учнів до творчого пошуку, креативного мислення, вміння працювати в команді, до аналізу та систематизації інформації, вміння відстоювати свою точку зору, що відповідає вимогам концепції Нової української школи [9].

З метою отримання цілісної картини про світ, вміння вирішувати проблемні ситуації з точки зору різних дисциплін концепція НУШ пропонує разом з діяльнісним підходом впроваджувати інтегроване навчання.

Основними цілями інтеграції шкільних предметів є вдосконалення і розвиток комунікативно-пізнавальних умінь, спрямованих на систематизацію та поглиблення знань, обмін цими знаннями в процесі спілкування. В сучасній школі інтеграція можлива практично між всіма предметами, але на різних етапах уроку і вивчення матеріалу. Це можуть бути уроки формування знань, тобто початок вивчення матеріалу, вдосконалення знань, коли вже відомі якісь факти з досліджуваної теми, уроки узагальнення і закріплення матеріалу, коли учні володіють достатнім обсягом вивченого матеріалу. Інтеграція дозволяє використовувати зміст усіх навчальних предметів, знаходити відомості з різних галузей науки, культури, мистецтва, звертаючись до явищ і подій навколишнього життя.

Науковцями було доведено, що інтеграція на уроках основ здоров'я підвищує мотивацію учнів до навчання, активізує їхню пізнавальну діяльність, сприяє усвідомленню учнями явищ та процесів, здійснює цілісне сприйняття навколишнього середовища. Підвищення якості освіти можливе засобами використання міжпредметних зв'язків на уроках основ здоров'я.

Зміни стандартів освіти, впровадження концептуальних засад Нової української школи, виклики сучасного суспільства вимагають від учасників освітнього процесу здійснення тісного взаємозв'язку шкільних предметів. Інтегровані уроки викликають зацікавленість учнів. Чергування різних видів робіт протягом уроку підвищує уважність учнів, ефективність заняття, зменшує втомлюваність та напруженість дітей, розвивається їхня увага, грамотність та пам'ять.

Основи здоров'я – це наука, яка інтегрується з багатьма навчальними предметами. Уроки з основ здоров'я які інтегруються з іншими предметами: біологією, історією, хімією, фізикою, астрономією, медициною, психологією, математикою, правознавством, економікою, філософією та іншими науками. Спираючись на знання з різних наук, вчитель має змогу сформувати в учнів глибоке усвідомлення досліджуваних явищ та предметів.

При планування міжпредметного уроку потрібно пам'ятати, що інтеграцію інших наук можна реалізувати на будь-якому етапі уроку: актуалізації знань, вивчення нового матеріалу, закріплення знань, домашнього завдання та навіть на етапі контролю знань.

Таким чином, інтеграція на уроках основ здоров'я розвиває в учнів логічне мислення, креативність думок, вміння доводити свою точку зору. Отримавши знання та вміння на таких уроках діти використовують їх і при вивченні інших шкільних предметів. Здійснення змістовної та діяльнісної інтеграції дозволяє підвищувати зацікавленість учнів до вивчення здоров'язбережувальних та природничих наук.

У багатьох країнах світу ідея модернізації освіти реалізується засобами міжпредметних зв'язків здоров'язбережувальних та технічних наук. Ця технологія має назву «STEM-освіта». Аббревіатура STEM розшифровується наступним чином: science – науки, technology – технології, engineering – інженерія, mathematics – математика. Концепція реалізації STEM полягає у створенні учнями свого власного проєкта та кінцевого продукту дослідження. В умовах таких вимог дітям знадобляться знання здоров'язбережувальних, природничих, технічних, математичних та комп'ютерних наук.

Провідним принципом STEM-освіти є інтеграція, яка дозволяє здійснювати модернізацію змісту та обсягу навчального матеріалу предметів здоров'язбережувальної освіти та математичного циклу. Ключові компетентності, зазначені у концепції Нової української школи, серед яких компетентність здоров'язбережувальної освіти та екологічна грамотність і здорове життя, знаходяться у гармонійній взаємодії з системою STEM-освіти [5].

STEM-технології мають широкий спектр можливостей в освіті, яка орієнтована на розвиток практичних навичок, формування готовності випускника реалізувати свої ідеї при подальшому навчанні у закладах вищої освіти та професійній діяльності. Дані технології мають великий вплив на розвиток критичного мислення учнів, що базується на самостійності здобувачів освіти, які мають власний погляд на ситуацію, вміють здійснювати аналіз інформації для просування своїх рішень та ідей. Учень, який має навички критичного мислення, вміє ефективно взаємодіяти в інформаційному просторі, оцінювати ситуацію та знаходити потрібні рішення.

Впровадження елементів STEM-освіти на уроках основ здоров'я можливе засобами проблемного навчання. Вирішення проблемних ситуацій, пошук правильних відповідей, подолання труднощів у досягненні мети – усе це є основою для розвитку критичного мислення та кругозору учнів.

Висновки. У статті висвітлені ключові вимоги Нової української школи, які наголошують на необхідності змінити підходи до викладання предметів, перейти від теоретичного вивчення матеріалу до практичного використання отриманих знань і умінь.

Представлені аспекти методичної підготовки майбутніх вчителів основ здоров'я в контексті вимог НУШ.

Здійснено аналіз сучасних методів роботи зі здобувачами освіти, які направлені на реалізацію особистісно-орієнтованих технологій.

Аналіз науково-методичної літератури з проблеми дослідження свідчить про те, що інтеграція на уроках основ здоров'я підвищує мотивацію учнів до навчання, активізує їхню пізнавальну діяльність, сприяє усвідомленню учнями явищ та процесів, здійснює цілісне сприйняття навколишнього середовища.

Здійснити інтеграцію предметів в процесі вивчення основ здоров'я дозволяє STEM-освіта.

Означені технології мають значний вплив на розвиток критичного мислення учнів, оскільки базуються на самостійності здобувачів освіти, адже учень, який має навички критичного мислення, вміє ефективно взаємодіяти в інформаційному просторі, оцінювати ситуацію та знаходити потрібні рішення.

Успішна реалізація концепції Нової української школи в процесі вивчення основ здоров'я можлива за умови впровадження в процес навчання компетентнісного підходу, здійснення інтеграції навчальних предметів та використання елементів STEM-освіти.

References

1. Діяльнісний підхід. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org>
Diialnisnyi pidkhid [Activity approach]. Vikipediia. Vilna entsyklopediia. Retrieved from: <https://uk.wikipedia.org>
2. Здоров'язберігаючі технології в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: колект. моногр: Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. Editors: Iryna Ostopolets, Olha Shevchenko, Tadeusz Pokusa. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020.
Zdoroviazberihaiuchi tekhnolohii v roboti z ditmy z osoblyvymy osvithnimy potrebamy [Health technologies in working with children with special educational needs]. (2020). Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. Editors: Iryna Ostopolets, Olha Shevchenko, Tadeusz Pokusa. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole,.
3. Книш С. І. Науково-методичні аспекти підготовки майбутніх вчителів біології та основ здоров'я. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки: збірник наукових праць*. Вип.1. Бердянськ: БДПУ, 2020. 495 с.
Knysh, S. I. (2020). Naukovo-metodychni aspekty pidhotovky maibutnikh vchyteliv biolohii ta osnov zdorovia [Scientific and methodological aspects of training future teachers of biology and basics of health]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohichni nauky: zbirnyk naukovykh prats – Scientific notes of Berdyan State Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences: a collection of scientific works*. Vyp. 1. Berdiansk, Ukraine: BDPU.
4. Кузьменко О. В. Сутність та напрямки розвитку Stem-освіти. *Наукові записки*. 2016. Вип. 9 (III). С. 188-190.
Kuzmenko, O. V. (2016). Sutnist ta napriamky rozvytku Stem-osvity [he essence and directions of development of Stem-education]. *Naukovi zapysky – Scientific notes*. Vyp. 9(III), 188-190.
5. Міністерство освіти і науки України. Нова Українська Школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>.
Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Nova Ukrainska Shkola. [Ministry of Education and Science of Ukraine. New Ukrainian School]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>.
6. Наволокова Н.П. Золота педагогічна скарбниця. *Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій*. Харків: Основа. 2011. 176 с.
Navolokova, N.P. (2011). Zolota pedahohichna skarbnytsia [Golden pedagogical treasury]. *Entsyklopediia pedahohichnykh tekhnolohii ta innovatsii – Encyclopedia of pedagogical technologies and innovations.*. Kharkiv, Ukraine: Osnova.
7. Нова українська школа: poradnyk dla vchytelia / під заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia [New Ukrainian school: a guide for teachers] (2017) / pid zah. red. N. M. Bibik. Kyiv, Ukraine: TOV «Vydavnychiy dim «Pleiady».
8. Пшенична Н. С. Формування професійних компетентностей майбутніх учителів у процесі вивчення хімії. Київ. 2019. 381 с.
Pshenychna, N. S. (2019). Formuvannia profesiinykh kompetentnostei maibutnikh uchyteliv u protsesi yuvchennia khimii [Formation of professional competencies of future teachers in the process of studying chemistry]. Kyiv, Ukraine.
9. Пшенична Н. С. Хімічний компонент професійної компетентності майбутнього вчителя як запорука реалізації концепції НУШ. *Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи*: зб. тез доп. учасн. всеукр. наук.-практ. конф. з міжн. уч. Мелітополь, 2018. С. 179–182.
Pshenychna, N. S. (2018). Khimichniy komponent profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia yak zaporuka realizatsii kontseptsii NUSh [The chemical component of the professional competence of the future teacher as a guarantee of the implementation of the concept of NUS]. *Osobystisno-profesiyni rozvytok vchytelia v umovakh realizatsii Kontseptsii Novoi ukrainskoi shkoly – Personal and professional development of the teacher in the conditions of implementation of the Concept of the New Ukrainian School*: zb. tez dop. uchasn. vseukr. nauk.-prakt. konf. z mizhn. uch. Melitopol, Ukraine, 179-182.

Knish SvitlanaORCID 0000-0001-9109-4150
ResearcherID D-9195-2019*PhD in Pedagogy, Associate Professor
of the Department of Medical-Biological
and Valeological Foundations of Health Care
Education and Physical Education,
National Pedagogical Dragomanov University
(Kyiv, Ukraine) E-mail: knyshsibdpu@gmail.com***Pshenychna Natalia**

ResearcherID E-1230-2019

*PdD in Pedagogy, Associate Professor
of the Department of Biology, Human Health
and Physical Rehabilitation,
Berdyansk State Pedagogical University
(Berdyansk, Ukraine) E-mail: natali122436@gmail.com***Tomich Liliia***PhD in Pedagogy, Associate Professor
of the Department of Physical Education and Health,
Kyiv National University of Technology and Design
(Kyiv, Ukraine) E-mail: liliya_tomich@ukr.net***METHODOLOGICAL ASPECTS OF PREPARATION OF FUTURE TEACHERS
OF FUNDAMENTALS OF HEALTH CONTEXT OF THE REQUIREMENTS
OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL**

The New Ukrainian School (NUS) is a key reform of the Ministry of Education and Science. The main goal is to create a school that will be pleasant to study and that will give students not only knowledge of how it is happening now, but also the ability to apply them in everyday life.

NUS is a school that is a pleasure for students to go to. Here they listen to their opinion, teach to think critically, not be afraid to express their own opinion and be responsible citizens. At the same time, parents also like to attend this school, because there is cooperation and mutual understanding.

A key change for students concerns approaches to learning and educational content. After all, the goal of NUS is to educate an innovator and a citizen who knows how to make responsible decisions and respects human rights.

The purpose of the study: *to highlight the methodological aspects of preparing future teachers of the basics of health to work with children in the context of the requirements of the New Ukrainian School.*

Research methods: *research, descriptive, method of theoretical analysis.*

The scientific novelty *is the analysis and systematization of modern pedagogical technologies of training future teachers of the basics of health to work with children in the context of the requirements in the context of the requirements of NUS.*

Conclusions: *This paper highlights the key requirements of the New Ukrainian School, which emphasize the need to change approaches to teaching subjects, to move from theoretical study of the material to the practical use of acquired knowledge and skills. Aspects of methodical preparation of future teachers of basics of health to work with children in the context of NUS requirements are covered. Thus, the process of forming professional skills is strictly individual. Teaching methods become the main component of professional training of subject teachers, and the effectiveness of mastering the methods of teaching the basics of health depends on the pedagogical technologies used in the organization of the educational process.*

Key words: *teacher of basics of health, NUS, competencies, teaching methods.*

Стаття надійшла до редакції: 25.01.2022 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **Осінцов А. В.**